

Útibeszámoló az OEE küldötteinek 2000. évi franciaországi tanulmányútajáról

A 2000. évben nemcsak a Pártoló Tagok Tanácsa járt Franciaországban, hanem négy tagot delegált az Egyesület szeptember 18–24. közti viszontlátogatásra: *dr. Balázs Istvánt, Bús Máriát, dr. S. Nagy Lászlót, Tamba Miklóst.* Kinntartózkodásunk alatt társegyesületeink (SNICEF–CGC) vendégei voltunk. Látogatásunkra az Egyesület vendégeként 1999-ben Magyarországon járt francia kollégák meghívása folytán került sor.

Benyomásaink kiegészítik *Ormos Balázs* főtítkárnak az Erdészeti Lapok 2000. októberi számában felvázolt tapasztalatait.

Az erdők közjóléti funkciója a legfontosabb

Számunkra úgy tűnt, hogy a francia államerdészet legfontosabb feladata az erdők védelmi és közjóléti funkciójának biztosítása. Jó példa volt erre a Rambouillet-i Erdészet területén a Párizs környéki parkerdők bemutatása. Jellemző a magas fokú feltártság, egységes informálás, terelés körforgalmakkal, útszűkítésekkel stb. A fahasználati beavatkozások tájképi következményeit számítógépes modellen tervezik meg, s csak azután döntenek végrehajtásáról. Láttunk egy Párizs környéki 250 hektáros vadsparkot nagyszerű ragadozómadár bemutatóval. Ugyanitt erdei iskola, vadbemutató is működött.

Az elmúlt év decemberében pusztító vihar a Párizs környéki erdőket is érintette. Vihartörött erdeifenyves kárfelhasználó termelését tekintettük meg az erdészet területén. A törött lékeket döntő-daraboló-rakásoló processzorról látott traktorral termelték. A foltokat nem erdősítik, lombfajfajok magjának beszóródását várják. Ennek jelei láthatók is már: rövidtávon a nyír, hosszú távon a kocsányos tölgy hódít majd tért.

A Magas-Provence mediterrán területein, melyekről az elmúlt évszázadok során a legeltetés, tüzelés miatt kiirtották az erdőt, 1870-től kezdtek a kopárrok befásítására fenyveseket ültetni. A fenyvesek között az egykori molyhóstag-tölgy-állományok hatalmas, elhaló emlékfái rejtőznek. A lágyszárú, cserjeszint, második fás szint feltűnően fajgazdag, a fenyő védelmében fejlődik,

épül az eredeti erdőtársulás, halad a szukcesszió. Az elhagyott erdészházakban, az erdei munkások, juhászok egykori szállásaiban pihenőházakat alakít ki az ONF (ONF = Office National des Forêts = Nemzeti Erdőhivatal = az összes állami és közösségi erdőt kezelő egyetlen szervezet).

A pihenőházak (mini gite) hálózatát katalógusban ajánlják. Az általunk megtekintett házban víz (forrásvíz odavezetve), villany, edények, jég szekrény, hálósákos alvási lehetőség volt. A villanyt és a vízemelést napkollektorok biztosítják. Cél az épületek tájba illesztése (kő és fa), szennyvíz-semlegesítés, tűzveszély elkerülése (külső hűsütők). Az ide vezető utak sorompókkal lezártak, hogy az üdülőket ne háborgassák.

Kísérőink elmondták, de egyébként is érzékelhető volt, hogy a kedvezőtlen adottságú mediterrán vidéken az erdész a táj és a lakosság felzárkóztatásában kulcsszereplő, fontos kapcsolattartó, informáló, segítő szerepe van.

Erdőgazdálkodás magas hegyvidéken

A Grande Chartreuse az Alpok egyik mészke hegycsoportja. 1000 m tengerszint feletti magasságban 1040 óta van egy kolostor, ahol gyógyfüvekből állítják elő a chartreuse likórt. Az éves csapadék a hegységben 2000 mm, az éves középhőmérséklet 6–7 °C. Jegenyefenyő, lucfenyő, bükk, hegyi juhar, korai juhar elegyes állományait 110–120 éves vágásfordulóban kezelik. Mivel nagyon jó az ágfeltisztulás, igen jó minőségű a fa. Legmagasabb ára a hangszerfának alkalmas hegyi juhar-rönköknek van: 20 ezer frank/m³.

A kora középkori kolostor környezetében 100 hektár erdőt III. Napóleon idejében (1852–1870) örök erdőnek kijelöltek (csak a kidőlt fákat termelik ki). Ma 46 méter magas, 100–120 cm átmérőjű faóriások őrzik a szerzetesek és az erdőt szerető, tisztelő elődök emlékét.

Tölgygazdálkodás a Beaune-i Erdészetenél

Vályogos szövetű, pszeudoglejes talajokon, változó vízhatás mellett gyertyános-kocsánytalan tölgyesek tenyésznek, valódi középerdő erdőalakban. 200 éves, felújítás alatt lévő állományt

tekintettünk meg. 20–45 év a felújítási ciklus. Elsőként a gyertyánt szedik ki, majd a bontások során 50–60 idős tölgyet hagynak egy hektáron. A tölgyeket egészségi állapotuk szerint termelik ki. Makktermés minden évben van, s még a hektáronkénti 40 fa is tudja biztosítani a felújulást. Az állomány alatt szükség esetén alkalmaznak vegyszeres gyomirtást. Fialtal sűrűségekben ápolósávokat vágnak (5 méterenként 1,5 méter szélesség, ezekről beavatkozva biztosítják a gyertyánnal és nyírral szemben a tölgy előnyét). Mesterséges erdősítést a felújításokban nem kell alkalmazni.

Növedékköszövényes gyérítési korú (100 év körüli) gyertyános-tölgyesben V-fa jelölést láttunk. Gyérítéskor kivesszik a rossz alakú tölgyek mellett a gyertyán felét, 25 év múlva a második felét, s aztán döntenek, fenntartják-e az állományt 200 éves koráig. A vadlétszám emelkedésben, de egyáltalán nem veszélyezteteti az erdő felújítását.

Mont-Ventoux-hegység Atlasz-cédrus állományai

Nyugat felé haladva nagy élmény volt megtekinteni Franciaország egyetlen libanoni cédrusállományát a Szent-Michel l'Observatoire elnevezésű helyen. A Buffe Dalmas grófi család őse 1865-ben hozott Libanonból egy cédrustobozt. Az abból származó hét faóriás (átlagmagasságuk 36 méter, átlagátmérő 110 cm) őrzi a család szolid kastélyát. Az ezek természetes újulatakat elterjedt cédrusállomány hatalmas fatérfogatú (900 m³/ha, körlep 55 m³, átlagmagasság 28 m, törzsszám 800–850 db/ha, az uralkodó fák 2,5–5 m³ fatérfogatúak). A környező molyhos tölgyesek alatt több hektáron erőteljesen újul a szél által terjedő magvú cédrus.

A Mont-Ventoux-hegység döntően kelet-nyugati irányú, ezért az északi és déli kitétség a legjellemzőbb. Mi a déli oldal Atlasz-cédrus állományaiban járunk Bedoin falu határában. A hegység legmagasabb csúcsa az 1912 méter magas, kopár Mont-Ventoux. 1860-ban a már említett mediterrán övezetben jellemző erdőirtások eredményeképpen a hegység teljesen fátlan volt. Egy erdészt visszahelyeztek ide Atlasz-hegységi szolgálatából, s ő megállapította, hogy a Mont-Ventoux és az Atlasz-hegység ter-

mőhelyileg nagymértékben hasonló. Az Atlasz-hegységéből kollégái kérésére küldtek 10 zsák tobozt, melyeket kiszóratott a hó tetejére. Ebből lett az első 15 hektár cédruserdő, melynek leszármazottja (természetes újulata) az a több ezer hektár atlasz-cédrus állomány, mely most borítja, díszíti a hegység oldalát. A lágyszárú és cserjeszint is gazdagon él a cédrusok alatt, sőt az eredeti lombos társulások kísérő fafajai is fel-felbukkannak: madárcseresznye, juharok, madárberkenye, tiszafa. A bontások eredményeképpen az Atlasz-cédrus kefesűrű újul. Az erdőkép barátságos volt, mert több korosztályú, s úgy

tűnik, nem öli ki maga körül, alól a cédrus az őshonos fafajokat sem.

A Mont-Ventoux-hegység Atlasz-cédrus állományaiban utunk segítője, dr. Tóth János több évtizedes munkaterületére értünk. Elsősorban itt kutattatta az Avignoni Kísérleti Állomás munkatársaként az atlasz-cédrus virágzásbiológiáját, növekedésmentét, faterméstanát.

Az Atlasz-cédrus mellett a magyar szakemberek segítése, felkarolása is dr. Tóth János kollégánk életművéhez tartozik. Köszönjük neki és *Philippe Vogelnek*, valamint kollégáinak, hogy segítettek nekünk meglátni a francia táj, francia erdő és a francia nép értékeit.

Vadászati emlékhely lehetne

A buda-nyéki királyi villa romjai

A Hűvösvölgyi úton haladva, a Fekete István és Szerb Antal utcák által határolt bozótos telken egy kőszobrocsonk emelkedik ki a fák közül, kis bronzalakot foglalva magában. A kapubejáratnál „Építési terület, balesetveszély. Vagyongazdálkodó a Műemlékek Állami Gondnoksága” felirat látható.

Sokan talán nem is tudják – legalábbis a távolabb lakók –, hogy mit takar a szobor és a tábla! Fél ezredével ezelőtt itt állt a híres királyi villa, amely vadászkastélyként is szolgált. Fénykorát Zsigmond és Mátyás királyok idején élte, több európai király és uralkodó is megfordult a villában, fényes fogadások színhelye volt. A hozzá csatlakozó nyéki vadaskertben szarvast, vaddisznót, bölényt és medvét tartottak. A vadászat lóháton történt, de farkas- és kopóvadászatokat is tartottak.

A szobrot Mátyás király halálának 500-dik évfordulója alkalmából emelték, a bronzalak a trónon ülő uralkodót ábrázolja.

Amikor a törökök Budát elfoglalták, a kastély és a vadaskert pusztulásnak indult, s évszázadokon keresztül a feledés homályába merült.

Garády Sándor régészeti kutató 1931-ben bukkant a középkori kastély romjaira, Oláh Miklós és Bonfini Mátyás leírásai alapján. Megtalálták a vadaskert falmaradványait is – a kőfal alapjait néhány helyen konzerválták –, a Görgényi út végén egy kőtábla, Mátyás király em-

lékműve áll, hirdette a vadaskert emléket.

A II. világháború és Garády Sándor halála megszakította a romok további feltárását, majd a 70-es és 80-as években folytatták a kutató-feltáró munkát. *Horler Miklós* 1987-ben megjelent tanulmánya nagymértékben előmozdította a kutatás további folytatását. Az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központ Építési Osztálya 1994-ben elkészítette a romterület bemutatásának és építési engedélyezésének tervét. A kiváló munka dr. *Horler Miklós*, *Németh Ferenc*, *Martos Tamás* és *Kiss József* nevéhez fűződik.

Hazánk készülődik államiségünk ezeréves fennállásának megünneplésére. A kormányzat Történelmi Bizottságot hozott létre a nevezetes királyi városokhoz kapcsolódó történelmi emlékhelyek rendbehozatalára, hogy méltóak legyenek a bemutatásra, az ünnepelésre. Ebbe tartozik a budai vár is, és ehhez csatlakozhatna a buda-nyéki királyi villa bemutatása is. Ebben kíván közreműködni és támogatást nyújtani az Országos Magyar Vadászati Védegylet, a Vadász Kamara, a Vadászati Kulturális Egyesület, az Országos Erdészeti Egyesület és a Vadász Könyvklub Egyesület. A fenti szervezetek javasolják és támogatják a királyi villa monográfiájának elkészítését és a Garády Sándor kutatómunkáját tartalmazó kézirat kiadását, kiélezve a legújabb kutatási és feltá-

rásai eredményekkel. Javasoljuk, hogy a következő években az Állami Műemlékfelügyelőség, a Műemlék-helyreállítási Osztály az Önkormányzat szakmai irányításával, a Helytörténeti Egyesület és a lelkes patrióták közreműködésével a villa romjait és a történetét a közönség számára is bemutathatóvá tegye (a kastély rekonstruált rajzai, leletek, tárgyi emlékek, fotók, olasz kastélyokkal, Simontornyával, a prágai Belveder-palotával való kapcsolat).

A kerület ünnepi sorozatába beiktatható lenne egy Mátyás-korabeli vadászat, a vadászatra való felvonulás felelevenítése: korhű öltözékben lovasok, solymászok, kürtösök vadászkutyákkal indulnának a Hűvösvölgyből a Kondor és a Görgényi úton (vagy más útvonalon) a Vadaskertbe, a hármashatárhegyi vitorlázótérre. A terület alkalmas lenne a témához kapcsolódó különböző rendezvények megtartására is – íjászat, solymászat, lovasbemutató, sportlövészet stb.

A vadászat egyidős az emberiséggel, sok százezer éven keresztül fontos szerepet játszott az ember életében, a létfenntartását szolgálta. A vad, a vadászat átszövi a magyar történelmet is, az ősmagyarok is vadászó nép volt – gondoljunk a Csodaszarvas eredetmondájára, a Hunor-Magor legendára, a népregékre, népmesékre. Az építészetben, a szobrászati alkotásokban, a képzőművészetben, népművészetben is gyakran előfordul a vad ábrázolása, a vaddal, a vadászattal kapcsolatos téma.

Az Árpád-házi királyok idejében már virágzó vadaskertek működtek a királyi városok, várak közelében, a vadászkastélyok páratlan kultúrtörténeti értékeket tartalmaztak. A buda-nyéki királyi vadászkastély története is egy szelet a magyar történelemből, a vadászkastély feltárása és a közönség előtti bemutatása nagymértékben járulna hozzá a budai kerületek kultúrtörténeti értékeinek gyarapításához. Mindezek megvalósításához önzetlen, széles körű együttműködésre van szükség a régészek, történészek, lokálpatrióták és a vadásztársadalom között. Jelentkezésüket a 321-4203-as vagy 352-4203-as telefonszámokon várjuk. A millennium alkalma ad talán olyan utolsó lehetőséget, hogy a nemzeti múltunkat reprezentáló emlékhelyeket feltárjuk és megővjük, hogy fennmaradjanak az utókor számára is.

Köveskúti György